

LEGFONTOSABB JOGI TUDNIVALÓK SZERZŐINK SZÁMÁRA

Szerzői jogi védelem alá tartozik az irodalom, a tudomány és a művészet területén keletkezett minden alkotás, amennyiben azt valamilyen formában rögzítették, és egyéni-eredeti jellege van. A törvény tehát védi a **szerzői művet**.

A másik pillér a **szerző** védelme: szerző az, aki a szerzői művet megalkotta.

Több szerző esetén el kell különítenünk a szerzőtárs és a társszerző fogalmát.

Szerzőtársak: ha a közösen alkotott mű oszthatatlan, vagyis önálló művekre nem választható szét szerzők alapján. Ilyenkor az egységes szerzői jog a szerzőtársakat együttesen illeti meg, az alkotásban való közreműködés arányában – amennyiben ez az arány nem állapítható meg, akkor egyenlő arányban. (Lásd pl. a Grimm testvérek műveit.)

Társszerzők: ha a közösen alkotott mű szerzők alapján egyértelműen elkülöníthető önállóan is felhasználható részekre. Ilyenkor a mű egészének későbbi felhasználásáról a szerzők csak közösen dönthetnek, az önálló részekről viszont külön-külön. (Lásd pl. a Szörényi–Bródy szerzőpáros több évtizedes működését, ahol Szörényi Levente írta a zenét, Bródy János pedig a dalszövegeket.) A társszerzőség speciális esete gyűjteményes művek esetén a szerkesztő, aki szintén szerzőnek minősül, hiszen a mű egyéni-eredeti jellegének kialakításában döntő szerepet játszik a személye.

A szerzőt műve alapján kétfajta jog illeti meg: személyhez fűződő jogok és vagyoni jogok.

Személyhez fűződő jogok:

- A szerzőnek joga van a neve feltüntetéséhez (magán a művön, illetve annak felhasználása, részletének átvétele, idézése vagy ismertetése során), azonban ez fordítva is igaz: joga van álnév használatához, vagy kérheti, hogy a nevét ne tüntessék fel.
- Jog a szerzői minőség elismeréséhez, vagyis a szerző felléphet ennek kétségbevonása esetén.
- A nyilvánosságra hozatal joga: csak a szerző dönthet róla, hogy műve nyilvánosságra hozható-e, továbbá arról is, hogy a nyilvánosságra hozatalt megelőzően a közvéleményt szabad-e tájékoztatni a mű lényeges tartalmi eleméről. A szerző halála után fellelt mű esetén alapvetően azt kell feltételezni, hogy a szerző a művet a nyilvánosságnak szánta.
- A szerzőt sérti művének bármilyen jogosulatlan megváltoztatása.
- A szerző engedélyezheti művének felhasználását, vagyis bármilyen jogosulatlan felhasználás sérti a szerző személyhez fűződő jogait, emellett természetesen sértheti a vagyoni jogait is.

A személyhez fűződő szerzői jogok elvileg időben korlátlanok. Amíg él, a személyiségi jogok védelme érdekében kizárólag a szerző jogosult fellépni. Halála után az ún. „védelmi idő”

leteltéig (amely a szerző halála utáni év január 1-jével kezdődik, és 70 évig tart) a törvényes jogutóda gyakorolja a személyhez fűződő jogokat, a hetven év letelte után pedig a szerzők érdekvédelmére hivatott szervezetek (pl. az illetékes minisztérium) – kivéve a nyilvánosságra hozatalhoz való jogot, ugyanis az a védelmi idő után megszűnik, tehát a mű szabad felhasználásúvá válik.

Vagyoni jogok:

A szerző dönt művének későbbi felhasználásáról, és őt ezért díjazás illeti meg. A díjazás mértékében, részleteiben, feltételeiben a felek (tehát esetünkben a szerző és a kiadó) felhasználói szerződésben állapodnak meg.

A vagyoni jogok – ellentétben a személyhez fűződő jogokkal – időben nem korlátlanok! A szerző életében, valamint a halála után a már említett védelmi időn (70 év) belül érvényesek, ezután megszűnnek. (A határidőt társszerzők esetén külön-külön számítják, szerzőtársak esetén pedig az utoljára elhunyt személy halálát követő év első napjától.) A védelmi idő letelte után tehát a művet díjazás nélkül, szabadon fel lehet használni – csak ügyelni kell arra, hogy a személyhez fűződő jogok ne sérüljenek, azok ugyanis időben korlátlanok, lásd fentebb.

Fontos megemlíteni, hogy ha a művet a szerző munkaköri kötelezettség keretében alkotja (szolgálati mű), akkor a személyhez fűződő és a vagyoni jogokra is speciális jogszabályi előírások vonatkoznak, például a mű átadásával a vagyoni jogokat a szerző jogutódjaként a munkáltató szerzi meg – ha nem kötnek ettől eltérő, külön megállapodást.

A szerzői jogról szóló törvény aktuálisan hatályos állapotát lásd:

<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99900076.tv>

GYAKRAN ISMÉTELTE KÉRDÉSEK

Mit tartalmaz a felhasználói szerződés, amit a kiadóval kötök?

A szerző és a kiadó között létrejövő szerződés a mű felhasználásának feltételeit tartalmazza, minden részletre kiterjedően (kézirat leadásának határideje, megjelenés ideje, díjazás jellege és mértéke, tiszteletpéldányok mennyisége stb.). Az abban foglalt vállalásokat mindkét fél köteles maradéktalanul betartani.

Leállíthatom-e a már folyamatban lévő kiadást, ha meggondolom magam?

Igen, a szerző a nyilvánosságra hozatali engedélyt visszavonhatja, valamint művének további felhasználását (pl. terjesztését) is megtilthatja, de csak ha erre alapos oka van (például, ha egy tudományos mű esetén újabb kutatási eredmények megcáfolják a műben leírtakat). Ilyenkor azonban a szerzőnek kártalanítási kötelezettsége keletkezik a kiadó irányába.

Szabad-e internetről letöltött fotókat, illusztrációként beszerezteni a művembe, ha feltüntetem a forrást?

Nem. Az interneten található fotók, grafikák, ábrák döntő többsége szerzői jogvédelem alatt áll, tehát engedélyt kell szerezni a felhasználásukhoz. Kivéve, ha az adott fotó egyértelműen szabadon felhasználható, ennek minden esetben utána kell járni. (Szabadon felhasználható például egy fotó, ha a készítője már több mint hetven éve meghalt, és az adott alkotást biztosan nem munkaköri kötelezettségből készítette, tehát nem szolgálati műről van szó.)

Elegendő-e, ha fotók, ábrák felhasználásához szóbeli engedélyt kapok a szerzői jog tulajdonosától?

Nem, minden esetben célszerű írásos hozzájárulást kérni.

Kit vannak felelősségre, ha a kiadó által megjelentetett művem engedély nélkül közölt képekkel vagy más módon megsérti mások szerzői jogait? A kiadót vagy engem?

A felhasználói szerződés erre vonatkozóan is egyértelműen rendelkezik: a szerződésben a szerző kijelenti, hogy műve nem tartalmaz olyan elemet, amely sérti mások szerzői jogait. Jogsérelem esetén tehát az ez irányú felelősség a szerzőt terheli.